ปรัชญาการเมือง: วิธีวิทยาในการศึกษาความรู้ของอดีต

พิศาล มุกดารัศมี

‘Political thought is as old as the human race.’

Leo Strauss: What is Political Philosophy: 7.

‘A student of political theory must have read, reread, and reflected upon the works of Plato, Aristotle, Machiavelli, Hobbes, Locke, Rousseau, Marx, Mill and many others if she is to be competent in her chosen vocation’

Terence Ball: Handbook of Political Theory, 18.

‘If we want to study Aquinas, we should pay him the compliment of treating as important what he thought of as important. To study Aquinas as Aquinas is a poor piece of flattery, since Aquinas cared very little for Aquinas, while he did care for God and for science.’

C.F.J. Martin. Thomas Aquinas: God and Explanation.

‘In any case, it is as true in this instance as it is generally that the purpose of a commentary is not to replace the primary sources, but to encourage readers to study them for themselves.’

Robert W. Dyson. Saint Augustine of Hippo : 5

ปัญหาในการแบ่งยุคสมัย

การศึกษาในรูปแบบของการแบ่งยุคสมัย (periodization/epoch) ด้วยการไล่เรียงเวลา (time-line) เกิดขึ้นจากคนในยุคหลังไปศึกษาอดีตก่อนหน้า ในยุคโบราณเองไม่มีการจัดเรียง เป็นวิธีการและมุมมองที่คนยุคหลังมีต่อคนยุคก่อนหน้า การจัดเรียงลำดับก่อนหลังย่อมมีปัญหาในตัวมันเอง ที่จะต้องมาทำความตกลงในเรื่องการใช้เกณฑ์อะไรในการแบ่ง เช่น 'Pre-Socrates' กับ 'Pre-Platonic' ย่อมมีเนื้อหา ระยะเวลาและความหมายแตกต่างกัน[1] การแบ่งออกเป็นยุคโบราณ ยุคกลาง ยุคใหม่ และยุคร่วมสมัย อาจมีความสะดวกในการศึกษา ช่วยบอกลักษณะเด่น เหตุการณ์ ตัวสาระหลักสำคัญของแต่ละยุคได้ แต่ปัญหาในเกณฑ์การแบ่ง การขีดเส้นให้ยุคสมัยแยกออกจากกันตามอำเภอใจ (arbitrary) จนมองข้ามรายละเอียด (oversimplified) ในเรื่องของพัฒนาการ กระบวนการ ความต่อเนื่องที่ในแต่ละยุคมีความเชื่อมโยงกัน มีความเกี่ยวข้องส่งผล มีอิทธิพลต่อกันและกัน เป็นความรู้ที่ไม่อาจแบ่งแยก ตัดขาดออกจากกันได้อย่างสมบูรณ์ การมีเส้นแบ่งที่แยกออกมาอย่างสมบูรณ์ไม่เกี่ยวข้องกัน ยกตัวอย่างเช่นความรู้ทางการเมืองในยุคกรีกโบราณ สิ้นสุดลงเมื่อจักรพรรดิจัสตินเนียนออกคำสั่ง 'Edict of Justinian' ปิดสถาบันการศึกษา 'Academy' ในเอเธนส์ลง ประกาศการริบทรัพย์สินและสั่งห้ามการเรียนการสอนความรู้กรีกโบราณ[2] แต่ความรู้กรีกโบราณยังอยู่ในผลงานเทววิทยาของเซนต์ ออกัสติน ส่งผ่านเรื่อยมาจนถึงเซนต์ โทมัส อากีนัส ในช่วงปลายยุคกลาง แม้แต่การตีความของนักวิชาการทางปรัชญาการเมืองเองที่ใช้ผลงานนักปรัชญาการเมือง เป็นความรู้ในการแบ่งแยกยุคโบราณกับยุคใหม่ออกจากกัน [3]

ปัญหาในการศึกษาตีความ

การศึกษาความรู้และศิลปวิทยาการที่เกิดขึ้น เขียนขึ้นเมื่อในอดีตทั้งใกล้และไกล ผู้ศึกษาต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคนานาประการ ตั้งแต่การตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเอกสาร เอกสารที่ศึกษาเป็นของจริงหรือปลอม ในกรณีที่ศึกษาผลงานเฉพาะตัวบุคคล ต้องทำความกระจางว่าเป็นงานต้นฉบับ (original) ที่เขียนขึ้นโดยบุคคลผู้ที่เราสนใจศึกษาจริง ปัญหาในเรื่องวิธีวิทยาในการศึกษาตีความ (interpretation) เพื่อที่จะเข้าใจตัวเนื้อหาความรู้เหมือนอย่างที่ผู้เขียนมีความตั้งใจ ต้องการมัน แต่การศึกษาตีความมักจะเกิดความคลาดเคลื่อนเนื่องจากทั้งอคติ (bias) ข้อจำกัดทั้งในเรื่องของภาษา บริบทในทางประวัติศาสตร์ สภาวะแวดล้อมและยุคสมัยที่แตกต่างกัน (context) แม้แต่การใช้ปัจจุบันของแต่ละช่วงเวลาที่ได้ศึกษามาเป็นพื้นฐานทำความเข้าใจความรู้ ยกตัวอย่างเช่น การตีความเพลโตของกลุ่มนีโอเพลโตนิค (Neo-Platonic) ผ่านกรอบทางเทววิทยาของเซนต์ออกัส

---

[1]โปรดดูรายละเอียดใน Friedrich Nietzsche, The Pre-Platonic Philosophers, Translated by Greg Whitlock (Urbana: University of Illinois Press, 2001).

[2]Martin Heidegger, Basic Concepts of Ancient Philosophy (Indiana University Press, 2007), 18.

[3]โปรดดู Leo Strauss, Natural Right and History (Chicago: The University of Chicago Press, 1953).

ตีน ความสนใจต้องการรื้อฟื้นความรู้กรีกโบราณผ่าน ‘นีโอเพลโตนิค’ ของ ‘Marsilio Ficino’ ในช่วงเริ่มต้นยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) สังเกตว่าในระยะเวลาเกือบพันปีหรือจากช่วงต้นยุคกลางสู่ช่วงต้นยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ มีการศึกษาตีความรู้ของเพลโตปรากฏออกมาอย่างน้อยสามสำนักใหญ่ การศึกษาที่ได้กล่ามาในข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสร้างให้เกิดข้อจำกัด ความคลาดเคลื่อนในการศึกษาความรู้ของอดีต

เป็นไปได้หรือไม่ในการศึกษาและเข้าใจอดีตอย่างที่อดีตเข้าใจตัวมันเอง ?

ปัญหาของการศึกษาคือ เราจะศึกษาและเข้าใจสังคมการเมืองของอดีตที่มีบริบทในด้านต่าง ๆ แตกต่างไปจากเราอย่างสิ้นเชิง เช่นชาวกรีกโบราณนับถือเทพเจ้าหลายองค์ ผู้คนมีอิสระในการเลือกบูชานับถือ เป็นสังคมที่ยอมรับความจำเป็นของการมีทาส มีโครงสร้างทางสังคมในลักษณะจัดเรียงลำดับสถานะสูงต่ำลดหลั่นกันอย่างชัดเจน ให้ความชอบธรรมในรูปแบบของการปกครองที่เรียกว่า ‘อภิชนาธิปไตย’ (aristocracy) หรือแม้แต่มุมมองหรือทัศนคติในเรื่องเพศที่แตกต่างออกไป การพิจารณาตัดสินความเท่าเทียมในบางครั้งคือความอยุติธรรม เพื่อที่จะเข้าใจอดีตอย่างที่อดีตเข้าใจตัวมันเอง ผู้ศึกษาจำเป็นต้องมีความระมัดระวังไม่ตกอยู่ภายใต้ทัศนคติ ความคุ้นชินใช้มุมมอง โลกทัศน์ อุดมการณ์ปัจจุบันในเรื่องของประชาธิปไตย ความเท่าเทียม ปัจเจกบุคคล สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ไปพิจารณาตัดสินการศึกษาอดีต (the tyranny of the present)[4]

ด้านของ ‘ฮานส์ แกดดาเมอร์’ (Hans Gadamer) เตือนผู้ศึกษาความรู้จากอดีต ถึงช่องว่างระหว่างตัวบทที่อยู่ในอดีตกับผู้คนในปัจจุบันรวมไปถึงตัวผู้ศึกษาเองว่า เราไม่อาจย้อนกลับเข้าไปอยู่ในช่วงเวลาเดียวกันกับผู้เขียนที่เขียนงานชิ้นนั้นขึ้นมา ทำให้ต้องตระหนักว่างานชิ้นที่เราศึกษาอยู่ได้ถูกศึกษาซ้ำกันมาอย่างยาวนาน ในลักษณะของการอ่านซ้ำ เขียนซ้ำและตีความซ้ำ การผลิตซ้ำดังกล่าวทำให้ตัวบทเกิดความคลาดเคลื่อน คำสำคัญเช่น ‘freedom, justice, virtue, authority, power, reason’ ย่อมสูญเสียความหมายดั้งเดิมของมันไป[5] ยกตัวอย่างเช่นรูปแบบประชาธิปไตยนครรัฐเอเธนส์ พิจารณาผ่านมุมมองของเพอร์ริคลีส เพลโต โรมัน ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการและนักคิดสายประชาธิปไตยในศตวรรษที่สิบแปดถึงสิบเก้า อย่างจอห์น อดัม โธมัส เจฟเฟอร์สัน

[4]Jasper Griffin, ‘Introduction,’ in Greece and The Hellenistic World, eds. John Boardman, Jasper Griffin, Oswyn Murray (Oxford: Oxford University Press, 1988), 7-8.

[5]Hans-Georg Gadamer, *Truth and Method*, 2nd Revised Edition, trans. Joel Weinsheimer, et.al. (New York: Continuum, 2004), 3-5.

Did slaves build the great pyramid at Giza?

คำถาม คือเราจะทำความเข้าใจ อธิบายและตัดสินการใช้แรงงานทาสสร้างสิ่งก่อสร้างในยุคโบราณ เช่นปิรามิด มหาวิหารจากมุมมองใด ข้อถกเถียงระหว่างเรื่องของมนุษยธรรม สิทธิมนุษยชนภายใต้บริบทความเป็นปัจเจกบุคคล การเคารพให้เกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิธรรมชาติ การปฏิบัติบนพื้นฐานความเท่าเทียม และระบอบประชาธิปไตย เป็นความคิดที่ขัดแย้งแตกต่างไปจากสังคมการเมืองที่ความสูงต่ำ ความไม่เท่าเทียม ความแตกต่างระหว่างผู้คนในโครงสร้างชนชั้น ฐานะเป็นเรื่องปกติธรรมดา เพราะอยู่ภายใต้โครงสร้างรูปแบบการเมืองราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย (Humanity and Human Right or a tiny brick in the great edifice) ประกอบกับแนวคิดในทางศาสนา เทววิทยาในเรื่องความศรัทธา การบูชา อุทิศตัวเพื่อรับใช้เทพเจ้า พระเจ้าและผู้ปกครองในสถานะที่อยู่เหนือและสูงส่งกว่าตนเอง คือโลกทัศน์ของผู้คนในสังคมการเมืองแบบจารีตประเพณี

ปัญหาที่มีความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ความคิด ด้วยรูปแบบและวิธีการแบ่งแยกออกมาเป็นยุคสมัย (periodization) เหตุการณ์ ความคิดที่เกิดขึ้นในอดีตเช่น ยุคใหม่อย่างยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการเกิดขึ้นมา ไม่ได้มีความหมายว่ายุคกลางที่ดำเนินมาก่อนหน้าได้สิ้นสุดหรือหยุดตัวมันเองลง ไม่แบ่งให้เราเห็นอย่างชัดเจนเหมือนกับแสงสว่างในเวลาตอนเช้าเข้ามาแทนที่ความมืดในยามราตรี ฉะนั้นยุคกลางก็ยังดำรง ส่งอิทธิพลต่อยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการและยังต่อเนื่องมายังยุคหลังจากนั้น เหมือนอย่างที่ Sir Anthony Kenny นักวิชาการทางปรัชญา อุปมาความรู้และศิลปวิทยาการนอนนิ่งจำศีล (hibernated) รอคอยช่วงเวลาที่เหมาะสมฟื้นตัวมัน นอกจากนั้นยุคกลาง (Middle Ages) ไม่ได้ดำเนินอยู่ในลักษณะของความเป็นเอกภาพ ยุคกลางไม่ได้มีความเป็น

หนึ่งเดียว ห้วงเวลาของยุคกลางเริ่มต้นจากศตวรรษที่ห้าจนถึงศตวรรษที่สิบห้า กินระยะเวลาถึงหนึ่งพันปี ย่อมมีพัฒนาการ รายละเอียดในแต่ละช่วงที่มีความแตกต่างกัน ในระเบียบการศึกษาเองนักวิชาการจัดแบ่งยุคกลางอย่างน้อยเป็นสามช่วง คือช่วงต้น (early) ช่วงกลาง (high) และช่วงปลาย (late) โดยในแต่ละช่วงก็มีพัฒนาการรายละเอียดที่แตกต่างกัน

จูเลีย แอนนาส ตั้งข้อสังเกตในการศึกษาปรัชญาสมัยโบราณไว้ว่า 'เมื่อเราเริ่มอ่านงานของนักปรัชญาสมัยโบราณเรารู้สึกว่าได้ว่าเป็นผู้ค้นพบคนแรก แต่เมื่อเราพบว่าแยกห่างจากสิ่งที่เราอ่านไม่เพียงแต่ระยะห่างของเวลากว่าสองพันปี แต่ยังแตกต่างกันด้วยจารีตอันมากมายทั้งในการอ่านและการเขียน' เราไม่ได้ศึกษาปรัชญาโบราณจากสุญญากาศ แต่ศึกษามีความเชื่อโยงในแง่ของความรู้ทางด้านคุณธรรม ความชาญฉลาดของคุณธรรม มาสู่การใช้เป็นตัวแบบในการปฏิบัติใช้ชีวิต[6]

ทางด้าน 'โปรคลุส' (Proclus) นักปรัชญากรีกคนสำคัญคนสุดท้ายมีชีวิตอยู่ในช่วงศตวรรษที่ห้า (pagan Greek philosopher) เป็นคนที่เชื่อมและส่งต่อปรัชญากรีกโบราณไปสู่แนวคิดของคริสต์ศาสนาและยุคกลางของยุโรป 'โปรคลุส' ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม 'สำนักคิดนวเพลโต' (Neoplatonist) ให้นิยามของการศึกษาผลงานของเพลโตว่า เป็นการตีความที่ตั้งมั่นอยู่บนความซื่อสัตย์ต่อสิ่งที่เพลโตเขียน (faithful interpretation) ด้วยเหตุผลที่ว่าผลงานของเพลโต ล้วนแต่เกิดขึ้นมาจากความจงใจทั้งสิ้น เพลโตไม่ได้เขียนขึ้นโดยความบังเอิญ ดังนั้นเราจึงต้องศึกษาทุกตัวอักษรของเพลโตด้วยความละเอียดและถี่ถ้วน[7]

นักปรัชญาลุทวิท วิกเกนสไตน์ (Ludwig Wittgenstein) ใน Philosophical Investigation และ On Certainty กล่าวถึงภาษากับความจริง ในลักษณะของภาษามีความเกี่ยวข้องอย่างแนบแน่นกับการกระทำ (intimately connected) ในความหมายที่ว่าภาษาสามารถส่งอิทธิพลไม่ให้ลงมือกระทำ ขัดขวางการกระทำหรือส่งเสริมการกระทำ ดังนั้น 'คำคือการกระทำ' (words were deeds) วิตเกนสไตน์ยังตั้งข้อสังเกตที่น่ารับฟังต่อมาอีกว่า

'คุณคงได้ยินผู้คนพูดอยู่เสมอว่าปรัชญาไม่มีความก้าวหน้า เห็นได้จากปริศนาทางปรัชญาที่เคยเกิดขึ้นกับชาวกรีกโบราณ ก็ยังคงเป็นปริศนาอยู่ในปัจจุบัน แต่มีหลายคนที่ยังไม่เข้าใจว่าทำไมมันยังคงเป็นปริศนาอยู่ เหตุผลเพราะว่าภาษาของเรายังคงเหมือนเดิม จึงยังคงเกิดปริศนาเหมือนอย่างที่เคยเป็นมา ตราบเท่าที่เราใช้คำกริยา 'เป็นอยู่' (be) เช่นเดียวกับคำว่า 'กิน' และ 'ดื่ม' เช่นเดียวกับคำคุณศัพท์เช่น คล้ายคลึงกัน ความจริง ความผิด ความเป็นไปได้ ตราบเท่าที่ผู้คนยังคงใช้การพูดในข้างต้นผ่านเวลาและสถานที่...ข้าพเจ้าอ่านศึกษานักปรัชญา

---

[6]Julia Annas, *Ancient Philosophy: A Very Short Introduction* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 36.

7'nothing in Plato's corpus is unintended or there by chance", that "that Plato's writings were divinely inspired "the formal structure and the content of Platonic texts imitated those of the universe" *Calian, Florin George (2013),* ""Clarifications" of Obscurity: Conditions for Proclus's Allegorical Reading of Plato's Parmenides", *Obscurity in medieval texts*, 15–31.

(หลังจากเพลโต) พวกเขาก็ไม่ได้เข้าใกล้ความจริงไปกว่าที่เคยเกิดขึ้นกับเพลโตไปเลย ช่างเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ช่างเป็นเรื่องอันน่าประหลาดที่ความรู้ของเพลโตไปไกลได้ขนาดนั้น หรือเป็นไปได้ว่าเราไม่ได้ก้าวไปมากกว่าที่เพลโตบอกไว้ หรือเป็นเพราะว่าความชาญฉลาดของเพลโต[8]

แม้เวลาจะผ่านเลยเนินนานมากว่าสองพันปี ในเรื่องของความรู้ทางปรัชญา เราไม่ได้พัฒนาไปจากที่เพลโตคิดและเขียนไว้เลย

ศาสตราจารย์ฮาร์วีย์ ซี แมนส์ฟิลด์ (Harvey C. Mansfield) กล่าวถึงปรัชญาการเมืองเป็นสิ่งที่เราจะพบได้ใน 'มหาตำรา' (great books) ที่เขียนขึ้นโดยเพลโต อริสโตเติล ล็อค รุสโซและนักปรัชญาที่ถูกจัดให้อยู่ในลำดับชั้นที่สูง[9] มีความหมายถึงการศึกษาเพื่อหาความรู้ทางปรัชญาการเมืองจะได้มาโดยการลงมืออ่านผลงานของนักปรัชญาการเมืองเท่านั้น

ระเบียบแบบแผนทางสังคมการเมืองที่นักปรัชญาการเมืองนำเสนออยู่ในลักษณะของการสร้างจินตภาพ (imagination) ตั้งแต่ราชาปราชญ์ของเพลโต นครแห่งพระเจ้าของเซนต์ ออกัสตีน เจ้าผู้ปกครองของมาคิเวลลี สภาวะธรรมชาติของฮอบส์ การปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพของมาร์กซ์ และการมาถึงของอภิมนุษย์ของนีทเช่อ เพื่อที่จะวิพากษ์และเสนอทางเลือก ทางออกไปพ้นจากสภาวะความวุ่นวาย ความไร้ระเบียบของสังคมการเมืองในช่วงนั้น ความคิดของนักปรัชญาการเมืองมักจะถูกมองว่าเป็นการนำเสนอความคิดที่เป็นนามธรรม เลื่อนลอย ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ แต่หากพิจารณากันอย่างยุติธรรมแล้ว การตัดสินว่าความคิดสอดคล้องกับความเป็นจริงของมนุษย์และสังคมการเมือง มีคุณประโยชน์ในลักษณะของการนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนการเมือง ดูจะเป็นเหตุผลที่ไม่มีน้ำหนักเท่าใดนัก เนื่องจากจินตนาภาพที่นักปรัชญาเสนอออกมานั้นมันเป็นสิ่งที่ช่วยให้เรามีความกระจ่างแจ้ง (illuminate) และมีสติปัญญาที่ชาญฉลาดขึ้นในสิ่งทางการเมือง

จากข้อสังเกตของ Pierre Hadot ปรัชญาคลาสสิคของกรีก เมื่อพิจารณาดูจากรูปแบบที่นักปรัชญาเลือกนำเสนอ (literacy genre) ทั้งในรูปแบบของการสนทนา (dialogue) สุภาษิต (aphroism) เป็นคำกล่าวสั้นๆ เพื่อให้จดจำ (short and memorable) เป็นการถ่ายทอดในลักษณะของการสนทนาพูดคุยเน้นไปยังบุคคลเฉพาะผ่านภาษาพูด (oral) อาจจะอยู่ในสถานะของการเป็นลูกศิษย์ คนสนิท เพื่อนเป็นบุคคลที่นักปรัชญาต้องการพูดคุยอบรมสั่งสอนให้ความรู้กันเป็นการเฉพาะตัว ไม่เปิดกว้างเหมือนกับภาษาเขียน (writing) เป็นภาษาที่สามารถกระจายออกไปได้กับทุกคน อยู่ในรูปของตำราหรือหนังสือที่ใครก็สามารถหยิบเปิดอ่านมันได้ การศึกษาของกรีกโบราณจึงเป็นไปเพื่อการสร้าง (form and formation)

---

[8]อ้างใน Anthony Kenny, *An Illustrated Brief History of Western Philosophy* (Oxford : Blackwell Publishing, 2006), 382.

[9]Harvey C. Mansfield, *A Student's Guide to Political Philosophy* (USA : Intercollegiate Studies Institute, 2001), 11-12.

แนวคิดในความสมบูรณ์แบบของโลกทางการเมืองที่เพลโตนำเสนอ มีพื้นฐานมาจากความเป็นนักคณิตศาสตร์ของเพลโตเอง[10] ในทำนองเดียวกันกับบทสนทนาของเพลโตเองใน The Republic เพื่อที่จะเข้าใจและเข้าถึงตัวของปรัชญาและความรู้ของแบบได้นั้น บุคคลต้องอาศัยความมุมานะความพยายามของการแสวงหาความรู้บน 'เส้นทางที่ยาวนาน' (the longer way) ที่ตั้งต้นจากศาสตร์ในแบบเลขคณิต คือการศึกษาตัวเลขและการคำนวณ (arithmetic) ตามมาด้วยศาสตร์การวัดคำนวณพื้นที่และโลก ที่รู้จักกันในชื่อเรขาคณิต (geometric) ไปสู่การศึกษาดาราศาสตร์ (astronomy) เพื่อที่จะก้าวไปสู่การศึกษาคณิตศาสตร์ (mathematic) และ (dialectic) ในท้ายสุด[11]

วิธีวิทยาในการศึกษาปรัชญาและความคิดทางการเมือง

ความเชื่อมโยงระหว่างตัวบท (text) บริบท (context) และเจตจำนงของผู้เขียน (author's intention/will)

รูปแบบการศึกษาตัวบทของงานคลาสสิกอย่างเคร่งครัด การตีความในเชิงลึกเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า ตัวบทในตัวของมันเองอยู่ในสถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (sacred text) มีความพิเศษเฉพาะตัวสูง ตั้งแต่รูปแบบ วิธีการ ภาษา คำและแนวความคิดที่ใช้ (esoteric writing) จะต้องได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกับการอ่านทั่ว ๆ ไป ตั้งแต่การเลือกผู้อ่าน ใครจะเป็นผู้อ่าน (ที่ดี) (esoteric reading) อ่านในลักษณะไหน ใช้วิธีการอ่านแบบใด (methodology) ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจตลอดจนทักษะการฝึกฝนมาก่อน ขณะที่การศึกษาตัวบทเองนั้น เราสามารถพิจารณาตัวบทในฐานะที่มันอยู่อย่างเป็นอิสระ (autonomous) ไม่ต้องขึ้นอยู่กับตัวบริบทหรือมีความเชื่อมโยงกับตัวบริบท ที่ประกอบด้วยประวัติศาสตร์ เหตุการณ์และความต้องการแก้ปัญหาเฉพาะ ซึ่งเป็นการเข้าใจตัวบทเพียงเพื่อตัวบทเอง เช่นเรื่องธรรมชาติในทางการเมืองของมนุษย์ ทั้งฝ่ายของผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง แนวคิดว่าด้วยความยุติธรรมอย่างเช่น 'กำลังคือความถูกต้อง' (might is right)

ส่วนการศึกษาความคิดทางการเมืองที่ให้ความสำคัญไปที่ตัวบริบท ก็จะมองว่าประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาและยุคสมัยต่างส่งผลต่อตัวบท ไปจนถึงตัวนักคิดทางการเมืองอย่างแน่นอน ตัวบทและนักคิดทางการเมืองจึงไม่อาจมีความเป็นอิสระ ปลอดจากอิทธิพลของเหตุการณ์ ความเป็นไปทางสังคมการเมืองในช่วงเวลาที่นักคิดทางการเมืองมีชีวิตอยู่ ยกตัวอย่างเช่นงานเขียน 'Leviathan' ของฮอบส์เกิดขึ้นมาจากความกลัวสงครามกลางเมืองในอังกฤษระหว่างลัทธิทางศาสนาคริสตที่แตกต่างกัน บริบทหรือสภาพแวดล้อมบรรยากาศของความกลัวจึงมีผลทำให้ฮอบส์สร้างแนวคิดในเรื่องสภาวะธรรมชาติ ความเป็นอยู่ของผู้คนก่อนจะมีรัฐหรือสังคมการเมือง (pre-stage of political society) ความยินยอมพร้อมใจ (consent) ผู้คนพร้อมใจทำข้อตกลงหรือสัญญาประชาคม (convention) และอำนาจอันเด็ดขาดของผู้ปกครองที่ฮอบส์ใช้ชื่อเรียกว่าองค์

[10]Isaiah Berlin, *The Root of Romanticism* (New Jersey : Princeton University Press, 1999), 12-14.

[11]*The Republic of Plato*, trans. with Notes, an Interpretive Essay by Allan Bloom (USA: Basic Books, 1968), 525.

อธิปัตย์ โดยแนวคิดที่กล่าวมาของฮอบส์จะต้องศึกษาภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงที่ฮอบส์มีชีวิตอยู่ ซึ่งการศึกษาที่เน้นบริบท อาจเชื่อมโยงและมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องเจตนารมย์ความต้องการของนักคิดทางการเมืองอย่างปฏิเสธไม่ได้ ในกรณีของฮอบส์เจตนารมย์ของเขาก็คือความต้องการให้บ้านเมืองเกิดความสงบสุข มีเสถียรภาพ ความมั่นคง[12]

หรือแม้แต่การสังเกตถึงความสนใจของนักปรัชญาการเมืองต่อความรู้และความคิดในอดีต เป็นนัยที่ช่วยให้เรารู้ถึงทัศนะ ความคิดทางการเมืองผ่านความสนใจดังกล่าว เช่นโธมัส ฮอบส์ สนใจผลงานของนักประวัติศาสตร์กรีก 'ธูซีดิดีส' 'Peloponnesian War' เหตุการณ์ของสงครามที่ส่งผลกระทบต่อทั้งสปาร์ต้าและเอเธนส์ เฉพาะอย่างยิ่งความหายนะที่เกิดกับเอเธนส์ จนนำไปสู่ความเสื่อมและการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางสังคมและระบอบการปกครอง จนเอเธนส์ไม่อาจกลับหวนคืนสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้อีก อย่างไรก็ตามในความคิดของผู้เขียนเองพิจารณาว่าวิธีการศึกษาความคิดทางการเมืองทั้งสามรูปแบบที่กล่าวมาในข้างต้นนั้น ไม่อาจแยกขาดออกจากกันแบบเด็ดขาดสมบูรณ์ กล่าวคือมีความเกาะเกี่ยวและเชื่อมโยงระหว่างกัน (interrelated/interdependent)

การเข้าใจโลกทางการเมืองไม่อาจศึกษา และเข้าใจความคิดของนักปรัชญาการเมืองเพียงคนใดคนหนึ่งหรือยุคสมัยทางประวัติศาสตร์เฉพาะยุคใดยุคหนึ่ง เปรียบเสมือนกับวงการศิลปะ จำต้องพิจารณาพินิจภาพเขียนหลากหลายสกุลคิดและยุคสมัย[13] สำหรับการศึกษาปรัชญาและความคิดทางการเมืองรูปแบบและวิธีการศึกษาอยู่ได้หลายวิธี[14] โดยแต่ละรูปแบบและแต่ละวิธีก็มีรายละเอียดของการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป เช่นการศึกษาตัวบทความคิดก็จะให้ความสำคัญและมุ่งเน้นไปยังการศึกษาผลงาน (text) ของนักปรัชญาการเมืองคนนั้นโดยตรงในฐานะที่มันเป็นตัวแทนทั้งเจตนารมย์และความคิด ขณะที่การศึกษาในเชิงบริบทก็จะเฉลี่ยความสนใจไปยังเรื่องของสภาวะแวดล้อม บรรยากาศของยุคสมัยที่นักปรัชญามีชีวิตหรือผลิตผลงานออกมาว่ามีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์ได้รับอิทธิพลจากสังคมรอบข้างมาอย่างไรบ้าง ที่นำมาสู่การตั้งคำถามในการศึกษาว่าเราจะศึกษาตีความเพื่อเข้าใจนักคิดในอดีตได้ดีกว่าที่นักคิดเข้าใจว่าตนเองคิดอะไร โดยความเข้าที่ดีกว่านี้เกิดจากการที่ผู้ศึกษาหรือคนในรุ่นหลังสามารถที่จะเข้าใจ มองเห็นบริบทภาพรวมที่ส่งผล มีอิทธิพลต่อความคิดและผลงานของนักปรัชญาการเมือง โดยที่

---

[12]Gary Browning, *A History of Modern Political Thought: The Question of Interpretation* (Oxford: Oxford University Press, 2016), 67-79.

[13]Sheldon Wolin, *Politics and Vision: continuity and innovation in Western Political Thought*, Expanded Edition (Princeton : Princeton University Press, 2006), 3.

[14]รูปแบบและแนวทางในการศึกษาปรัชญาการเมืองมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบได้แก่ *หนึ่ง* การวิเคราะห์ตัวบทอย่างละเอียด (close textual analysis) *สอง* การแยกระหว่างเจตนา (intention) ของปรัชญาเมธีและผล (effect) อันเกิดจากการยอมรับความคิดนั้น ๆ *สาม* การศึกษาชีวประวัติของปรัชญาเมธี (biographical) *สี่* แนวทางจิตวิทยา (psychological) *ห้า* แนวทางอุดมการณ์ (ideological) และ*หก* แนวทางประวัติศาสตร์ (historical) โปรดดู สมบัติ จันทรวงศ, "แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาปรัชญาการเมือง," ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง,* ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2561), 31-35.

เจ้าตัวเองอาจมองไม่เห็นหรือมองข้ามไม่ให้ความสำคัญ อีกทั้งในประเด็นด้านของเงื่อนไขและปัจจัยของยุคสมัยที่มีความแตกต่างกัน รวมไปถึงเรื่องของความซับซ้อน การเกิดปัญหาของสังคมการเมืองในยุคหลังมีมากกว่ายุคก่อนหน้า ทำให้ข้อเสนอแนะของนักปรัชญาการเมืองในอดีตเมื่อนำมาศึกษา มาใช้อธิบาย ทำความเข้าใจและตัดสินผู้คนและเหตุการณ์ในยุคปัจจุบันอาจเกิดความผิดพลาดขึ้นมาได้

E.H. Carr มองนักประวัติศาสตร์คือส่วนหนึ่งของผลิตผลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้เขาเขียนประวัติศาสตร์ภายใต้อิทธิพลของห้วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่นักประวัติศาสตร์ผู้นั้นดำรงอยู่ สอดคล้องกับ (Charles E. Vaughan) ในหนังสือ 'Studies in the History of Political Philosophy. Before and After Rousseau' ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และทฤษฎีการเมือง ทั้งสองต้องดำเนินไปด้วยกัน (political theory goes hand in hand with history.) เนื่องด้วยเงื่อนไขและสภาพปัญหาที่ต้องเผชิญหน้ามีความแตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างเช่นความรู้และแนวคิดทางการเมืองที่เพลโตและอริสโตเติล เสนอผ่านบทสนทนา The Republic และ Politics ต้องกลับไปพิจารณาภายใต้บริบทและสภาวะเงื่อนไขของนครรัฐกรีกโบราณ ต่อมาใน 'De Monarchia' ของดังเต้ (Dante) เกิดขึ้นภายใต้ความขัดแย้ง การต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจและความชอบธรรมในการปกครองระหว่างฝ่ายอาณาจักร (De Civile Dominio) กับฝ่ายศาสนจักร (De Dominio Divino) ที่มีกษัตริย์และจักรพรรดิกับทางพระสันตะปาปาและคริสตจักรช่วงชิงความเป็นผู้นำ ในช่วงปลายยุคกลาง (Late Middle Age)[15]

ข้อควรพิจารณาในการศึกษาตีความปรัชญาการเมือง

หากพิจารณาว่ารูปแบบและวิธีการศึกษาทางปรัชญาและความคิดทางการเมืองคือการตีความ (interpretation) ส่วนผลของการตีความสามารถช่วยเสริมขยายความซึ่งกันและกัน แต่ในขณะเดียวกันมันก็สร้างความขัดแย้งขึ้นมาได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการศึกษาปรัชญาและความคิดทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สนใจศึกษามันอย่างจริงจังและเคร่งเครียด (seriously study)

หลักการสำคัญที่สุดในการตีความ (hermeneutic principle) ตามทัศนะศาสตราจารย์ ลีโอ สเตร้าส์ (Leo Strauss) อยู่ที่ว่าผู้อ่านจะต้องเข้าใจผู้เขียนอย่างที่ผู้เขียนตั้งใจแต่แรกเริ่มว่าจะให้ผลงานของตนเองถูกเข้าใจอย่างไร จึงไม่ใช่วิธีการอ่านด้วยการเอาความเข้าใจที่ผู้อ่านมีมาก่อนหรือเอาปัญหาของตนไปครอบงำเป็นแนวทางในการอ่านผลงานของนักคิดโบราณ[16] ดังนั้นผู้อ่านหรือผู้ศึกษาจะต้องเกิดความตระหนักไม่นำเอากรอบความคิดทฤษฎีตลอดจนอุดมการณ์ทางการเมืองมาเทียบวัดในการอ่านผลงานของนักปรัชญาการเมืองในอดีต รวมไปถึงต้องมีความระมัดระวังปลอดจากอิทธิพลของบริบทของตัวผู้ศึกษาเอง อีกทั้งความรอบคอบในเรื่องของบทบาท สถานะ

---

[15]Charles E. Vaughan, *Studies in the History of Political Philosophy. Before and After Rousseau*, *Volume 1 From Hobbes to Hume*, ed. A.G. Little (New York : Russell & Russell, 1960), 1.

[16]สมบัติ จันทรวงศ์, "บทนำ ลีโอ สเตร้าส์กับปรัชญาการเมือง," ใน อรรถสิทธิ์ สิทธิดำรง, *บทสำรวจความคิดทางปรัชญาการเมืองของลีโอ สเตร้าส์* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ, 2558), 26.

และชนชั้นของตนเองเข้าไปพิจารณาตีความการศึกษา จึงทำให้ผู้อ่านจะต้องเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนคิดอย่างถ่องแท้เสียก่อน ก่อนที่จะลงมือวิพากษ์วิจารณ์หรือแม้แต่จะคิดเห็นต่างออกไป ตลอดจนนำเสนอสิ่งที่ตนคิดว่าดีกว่า[17]

การศึกษาความคิดทางการเมืองอาจจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ด้วยการพิจารณาและคำนึงถึงบริบทที่เป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่รองรับการเกิดขึ้นของความคิดทางการเมือง ในลักษณะที่จะต้องไม่ตีความหรือเข้าใจอดีตเกินหรือน้อยไป กล่าวคือต้องเข้าใจอดีตอย่างที่อดีตเข้าใจตัวของมันเอง

การศึกษาความคิดทางการเมืองดำเนินอยู่ในลักษณะของการที่ความคิดของนักคิดในแต่ละช่วง แต่ละยุคสมัยเป็นแนวคิดที่ทั้งส่งอิทธิพลต่อนักคิดในยุคต่อ ๆ มา หรือไม่ก็โดนวิพากษ์หักล้างจากนักคิดในยุคหลัง ยกตัวอย่างเช่นแนวคิดมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติของฮอบส์ที่ส่งผลต่อนักคิดในสายสัญญาประชาคมอย่างล็อคและรุสโซ แนวความคิดในเรื่องของแรงงานกับทรัพย์สินของล็อค ที่ส่งอิทธิพลต่อพัฒนาทางความคิดในเรื่องทรัพย์สินของมาร์กซ์ ไปจนถึงการตั้งคำถามถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์และความเท่าเทียมในปรัชญาการเมืองของรุสโซที่ส่งผลต่อความคิดของมาร์กซ์ ในกรณีของการวิพากษ์หักล้างสังเกตได้จากตัวอย่างของฮอบบส์ที่ปฏิเสธคำอธิบายธรรมชาติมนุษย์และการเกิดขึ้นของสังคมการเมืองและการมีรัฐ ที่แตกต่างไปจากคำอธิบายในความสำคัญของการมีรัฐของอาริสโตเติล

สี่รูปแบบในการศึกษาปรัชญาและความคิดทางการเมือง

การพิจารณาการศึกษาปรัชญาและความคิดทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มีความแตกต่างแยกเฉพาะออกจากการศึกษาอื่น (distinct activity) เนื่องจากจำเป็นต้องศึกษาผลงานหลักของนักปรัชญาและนักคิดทางการเมือง (canons of political thinkers) ที่มีความแตกต่างไปจากผลงานทีมีอยู่ทั่วไป ส่วนอะไรที่ทำให้นักคิดและผลงานของเขากลายมาเป็นคัมภีร์หลัก (great text/canon) ทางการศึกษาปรัชญาและความคิดทางการเมืองเป็นประเด็นที่จะอธิบายลงในรายละเอียดต่อไป ขณะที่ที่มา รูปแบบและวิธีการศึกษาปรัชญาและประวัติความคิดทางการเมือง สามารถจัดแบ่งออกมาได้เป็นสี่ลักษณะ[18] อย่างแรกคือการสำรวจศึกษาผลงานในอดีตเพื่อแสวงหาและนำมาสู่การพัฒนาเป็นผลงานของตัวเอง ยกตัวอย่าง T.H. Green ผลงาน ‘Lectures on the Principles of Political Obligation’ (1919) และ Bernard Bosanquet ผลงาน ‘The Philosophical Theory of the State’ (1899) หรือในกรณีของ R.G. Collingwood ‘The New Leviathan’ (1992) มาจากการศึกษาผลงานของโธมัส ฮอบส์ ยังมีในกรณีของ Leo Strauss และ Eric Voegelin ที่กลับไปศึกษางานคลาสสิคนำไปสู่การตีความยกระดับผลงานของนักปรัชญาการเมืองกรีกโบราณอย่างโสเกรตีส เพลโตและอริสโตเติล ภายใต้กรอบความเป็นนักอุดมคติ (idealist)

---

[17]เรื่องเดียวกัน, 26.

[18]โปรดดู David Boucher and Paul Kelly, eds. *Political Thinkers. From Socrates to the Present* (Oxford : Oxford University Press, 2003), Introduction.

รูปแบบที่สองมาจากการศึกษาปรัชญาและความคิดทางการเมืองในช่วงเริ่มต้น ดำเนินการภายใต้สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มีประวัติย้อนกลับไปยังสำนัก ‘Cambridge School’ โดยมีนักประวัติความคิดอย่าง J.G.A. Pocock แสดงจุดยืนว่าเป็นหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์เท่านั้น ไม่ใช่นักปรัชญาในการออกมาเป็นผู้ปกป้องความจริง (the guardian of the truth) อีกทั้งปกป้องสังคมจากการใช้ความคิดในอดีตมา (บิดเบือน) เพื่อรับใช้เป้าหมายอุดมการณ์ทางสังคมและการเมืองในยุคปัจจุบัน และในประเด็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากปรัชญาและความคิดทางการเมือง ที่ทั้งส่งอิทธิพลและมีผลต่อความคิดของผู้คนในสังคมการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดหวัง ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจหรือเจตนารมณ์จริง ๆ ของนักปรัชญาและนักคิด มีตัวอย่างในการนำปรัชญาและความคิดมาตีความและปรับประยุกต์ใช้ปฏิบัติภายใต้รูปแบบอุดมการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ส่วนรูปแบบที่สาม ปรัชญาและความคิดทางการเมืองถูกวิพากษ์และโจมตีจากความต้องการมีศาสตร์ ในการศึกษามนุษย์และสังคมอย่างแน่นอน เป็นระบบที่ปราศจากอคติ ค่านิยม ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดวิทยาศาสตร์นิยม (scientism) ดำเนินอยู่ภายใต้แนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behaviouralism) ในซีกอเมริกาและแนวคิดปฏิฐานนิยมเชิงตรรกะ (logical positivism) มีศูนย์กลางอยู่ที่อังกฤษและกระจายไปทั่วยุโรป รูปแบบที่สี่หรือรูปแบบสุดท้าย อธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแนวคิด ทฤษฎีไม่แยกขาดจากเรื่องการปฏิบัติ การนำไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนคำอธิยายถึงกำเนิด ที่มาของปรัชญา ความคิดและทฤษฎีเองมาจากความพยายามในการตอบคำถาม หาทางออกและแก้ไขปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงกับผู้คนในสังคมการเมือง ปรัชญา ความคิดและทฤษฎีจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างลอย ๆ ตัดขาดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

คงไม่มีข้อสรุปที่ชี้ชัดลงไปว่าวิธีการศึกษาปรัชญา ควรให้ความสำคัญกับตัวบทหรือบริบท แต่ที่แน่นอนคือควรดำเนินการศึกษาทั้งสองวิธีการไปด้วยกัน ในลักษณะของการสลับกลับกันไปมาระหว่างการอ่านตัวบทและทำความเข้าใจบริบทไปพร้อม ๆ กัน ไม่ควรทิ้งอันใดอันหนึ่งไป เหมือนอย่างที่ผู้เชี่ยวชาญด้านคลาสสิค ‘Jacqueline de Romilly’ แนะนำไว้อย่างน่าสนใจว่า การศึกษาในเชิงบริบทรวมไปถึงผลงานในลักษณะของการตีความตัวบทอาจจะอยู่ในรูปของเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์และชีวประวัติ น่าจะใช้เป็นคำแนะนำและสร้างกรอบแนวทางให้แก่ผู้ศึกษา เพื่อชักนำชี้ชวนไปสู่การอ่านตัวบท (อย่างจริงจัง)[19]

[19]Jacqueline de Romilly, *A Short History of Greek Literature*, trans. Lillian Doherty (Chicago: The University of Chicago Press, 1985), xii.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

สมบัติ จันทรวงศ์, “หน่วยที่ 1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาปรัชญาการเมือง.” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง.* ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2561.

อรรถสิทธิ์ สิทธิดำรง” *บทสำรวจความคิดทางปรัชญาการเมืองของลีโอ สเตร้าส์*” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ, 2558.

ภาษาอังกฤษ

Annas, Julia. *An Introduction to Plato’s Republic*. Oxford: Clarendon Press, 1981.

Annas, Julia. *Ancient Philosophy: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2000.

Bellamy, Richard and Angus Ross. (eds.) *A Textual Introduction to Social and Political Theory.* Manchester: Manchester University Press, 1996.

Berlin, Isaiah. *The Root of Romanticism*. New Jersey: Princeton University Press, 1999.

Boucher, David and Paul Kelly. (eds.) *Political Thinkers. From Socrates to the Present.* Oxford: Oxford University Press, 2003.

Browning, Gary. *A History of Modern Political Thought. The Question of Interpretation*. Oxford: Oxford University Press, 2003.

Griffin, Jasper. ‘Introduction.’ in *Greece and The Hellenistic World*. Edited by John Boardman, Jasper Griffin, Oswyn Murray. Oxford: Oxford University Press, 1988.

Heidegger, Martin. *Basic Concepts of Ancient Philosophy*. Indiana: Indiana University Press, 2007.

Kenny, Anthony. *An Illustrated Brief History of Western Philosophy*. Oxford: Blackwell Publishing, 2006.

Mansfield, C. Harvey. *A Student’s Guide to Political Philosophy*. USA: Intercollegiate Studies Institute, 2001.

Nietzsche, Friedrich. *The Pre-Platonic Philosophers*. Translated by Greg Whitlock. Urbana: University of Illinois Press, 2001.

Plato. *The Republic of Plato*. Translated with Notes, an Interpretive Essay by Allan Bloom. USA: Basic Books, 1968.

de Romilly. Jacqueline. *A Short History of Greek Literature*. Translated by Lillian Doherty.

Chicago: The University of Chicago Press, 1985.

Strauss, Leo. *Natural Right and History*. Chicago: The University of Chicago Press, 1953.

Vaughan, E. Charles. *Studies in the History of Political Philosophy. Before and After Rousseau. Volume 1 From Hobbes to Hume*. Edited by A.G. Little. New York: Russell & Russell, 1960.

Wolin, Sheldon. *Politics and Vision: continuity and innovation in Western Political Thought.* Expanded Edition. Princeton: Princeton University Press, 2006.